СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 191. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 18. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 191. Jersey City, N. J., Tuesday, August 18, 1925. THREE CENTS

Арештовані за молитву майнери подають справу в суд.

ОКЛАГОМА СИТІ, Оклагома, 15. серпня. — Арештовані в пятницю в Генрієті страйкарі подали справу в суд та домагаються сейчасового скасовання свого арешту яко безправного.

Страйкарів арештував шериф за те, що вони молилися при вході до майни в хвилі, коли до копальні сходилися страйколоми. Страйкарі кажуть, що американський закон не зборонює молитися. За страйкарами стоїть також нюйорський Союз Горожанських Свобід.

ФОРД ДУМАЄ РОЗБИРАТИ КУПЛЕНІ ВІД УРЯДУ КОРАБЛІ.

НОРФОВК, Верджінія, 15. серпня. — Фордова компанія, котра купила від уряду 200 кораблів, збудованих у час війни, наняла одну компанію до будови кораблів у Филаделфії, щоби вона розібрала більшість сих кораблів.

СТРАЙК МУЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК, 15. серпня. — Заряджений недавно страйк мулярів на кількох великих будівлях у Ню Йорку починає розширятися. В пятницю в ночи відбулися в одній галі великі збори мулярів, будівляних каменярів і плястерерів, які рішили піддержати сей страйк яко справедливий, бо викликаний зломанням юнійного контракту підприємцями.

Юнійні урядники кажуть, що на страйк тепер вийде коло 40,000 робітників.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ПРОТИ ОХОРОННИХ МИТ.

ВАШИНГТОН, 16. серпня. — Американська Федерація Праці рішила виступити на найблизшім засіданню конгресу з домаганєм, щоби конгрес відкликав високі мита на ткальняні вироби. Федерація Праці станула на становищи, що ткальняні фабриканти мають неоправдану захорону в сих митах та що вони вживають своєї великої фінансової сили не на допомогу населенню, але на шкоду; ніхто не виступає так завзято за змененням робітничої заплати, як власне властителі новоанглійських полотняних фабрик.

ЛЮДИ ПОГОРІЛИ В ПОЖАРІ ГОТЕЛЮ.

ЛОНҐ БРЕНЧ, Ню Джерзі, 16. серпня. — Тут погоріли нині готель Атлентик, а в пожарі згинуло двох мущин та одна дівчина.

Дівчина занята була в готелю яко послугачка; вона вже була на безпечному місци, коли нагадала собі свою дорогу сукню. Коли вбігла до своєї комнати ратувати сукню, пожар відтяв її відворот, і вона згоріла.

Дві другі жертви пожару се добровольці-пожарники, які попали під падаючий горіючий дах. Дах сей покалічив тяжко ще четверо других людий.

ПРИГОДА З АЛІҐАТОРОМ.

ГАВСТОН, Тексас, 16. серпня. — Данк Кемпбел, 52-літний мешканець Гавстону, вибрався з громадкою прогульковців на рибу в плавучий недалеко потік. Ледво заліз у воду, коли вчув, що його щось схопило за ногу. Він упав у воду й став кричати з болю й страху. На поміч йому надбігли його товариші прогульки, і побачили, що його схопив за ногу величезний аліґатор (величезна ящірка, подібна до крокодиля). Старий Кемпбел боровся завзято, щоби вирватися з пащеки потвори, а його товариші били ящірку буками по голові. Остаточно Кемпбел вирвався зі зубів, тяжко покалічений, а аліґатор пропав у плесі.

ДІСТАЄ МЕДАЛЮ ЗА ГЕРОЙСТВО ПО 23 ЛІТАХ.

СІҐЕРТ, Ню Джерзі, 16. серпня. — Серед великої військової паради вручено тут нині медалю за геройство Бернардови Гарті, котрий мав відзначитися в битві з Филипинцями в 1902 р.

НЕЩАСНА ПРИГОДА ПИСЬМЕННИЦІ, ПОСПІШАЮЧОЇ ДО МУЖА.

ЛИТЕЛ ФОЛС, Ню Джерзі, 15. серпня. — З Поліклінічного шпиталю в Ню Йорку прийшла до жени Райена Вокера, відомого газетного картуниста, телефонічна вістка, що він лежить там небезпечно хорий і хоче сейчас бачити свою жену. Жена сейчас поїхала на залізничий дворець. Стоячи тут коло тору й ждучи на поїзд, вона нахилилася нехотячи занадто вперед перед наближаючимся поїздом, поїзд ударив її в голову й вбив на місци. Тимчасом її муж, котрий власне перебув другу операцію, серед пооперацийних болів все просить закликати йому жену.

ВЖЕ МАЮТЬ ДОСИТЬ ВНУТРІШНОЇ БОРОТЬБИ.

НЮ ЙОРК, 15. серпня. — Нюйорські льокалі кравецької юнії, розбиті через безпощадну сварку межи комуністами та некомуністи, вже видно мають досить сеї боротьби, бо почали вже думати про те, як покінчити сю боротьбу та привернути назад до життя розбиті боротьбою юнійні відділи. Питанням полагодження занявся спеціяльний мировий комітет.

ХЛОПЧИНА ВКРАВСЯ НА ЛІТАК.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 15. серпня. — Коли один військовий літак виїзджав учора з військового летничого поля в Лас Веґас у стейті Невада, Джек Річмен, 16-літний хлопчина підкрався до літака і, вчепившися до крила, поїхав з літаком у воздух. Підчас лету вже він видрапався на крило й там перебув цілу дорогу з Лас Веґас до Лос Анджелеса, дорогу 300 миль. Коли його питали, як йому подобалася подорож, він заявив, що все було гарно, лишень що вітер подер йому сорочку на плечах та що на великій висоті йому троха крутилася голова.

ЗЛОДІЙСЬКА ВІДВАГА.

В Будапешті є славний детектив Юґас, інспектор тайної поліції. Злодії пожартували собі з пана інспектора, залізли в ночи до його помешкання і украли 65 міліонів готівкою, та дорогі клейноти і срібло. Ціла преса кепкує собі над нещастям Юґаса, подивляючи безличність і спрят злодіїв, які не пошанували свого найбільшого гнобителя.

ЗМІЯ ПРИЧИНОЮ ПЕРЕПОЛОХУ.

На залізничім двірци в Парижі сталася недавно немила подія, яка завдала не одному великого страху. Якийсь Індієць мав при собі величезний кіш. В хвилі його неуваги заглянув цікавий пасажир зпоміж публики до коша, з якого висколив величезний тропічний змій. Настала страшна паніка. Всі утікали, куди хто міг, а змій лазив собі зовсім спокійно по салі. Індієць сів тоді на підлозі, почав грати на сопілці і своєю музикою прикликав змія назад до коша.

НЕЗВИЧАЙНИЙ ЗЛОЧИНЕЦЬ ПОКІНЧИВ САМОВБИЙСТВОМ.

Сан Франциско, Каліфорнія, 9. серпня. — Перед двома тижнями головний хемік одної компанії в Мартінез, Кал., пропав без вісти. Його лябораторія вибухла і згоріла і в ній найдено лиш спалені людські останки. Припускали, що це є труп самого хеміка, Шварца. Та слідство виказало, що зуби спаленого трупа були инші, чим зуби Шварца і що він теж був обезпечений на високі суми, записані на його жінку та на ту компанію, в якій вона і він мали значну часть шерів. Поліція почала слідство і відкрила, що труп, який найдено в лябораторії, це тіло робітника, якого Шварц найняв день перед тим. Далі відкрито імя цього вбитого робітника, який називався Барб, вродився в Пенсильвенії і був трохи еванґелістом, трохи мандрівним робітником, а в межичасі теж був на війні. Почалися пошукування за Шварцом, якого накінець відкрито в одному помешканні в Сан Франціско. Поліція потайки окружила дім, де він жив, та коли пробували вломитися в кімнату, почули стріл. Виломавши двері, найшли труп Шварца, який застрілився. В його кишені найдено листа до жінки і дітий, у якому він каже, що він забив Барба, обороняючися перед його нападом, а потім зі страху перед відвічальністю втік. Та є всі дані, які вказують, що він наперед плянував свій злочин і що лиш тоді, коли побачив, що для нього нема виходу, покінчив зі собою.

В ОДНІМ „ПАНСТВІ" ТА НЕ ОДНА МІРКА Й ЛАСКА.

В Борщівцях, почаївської волости, живе селянин нуждар Парагич, який нелеґально тримав рушницю, з якої піддержував свою сімю, бо землі не має. Якось недавно найшли її в нього, та присудили 50 золотих кари. Половину заплатив, позбавивши сімю хліба. За другу половину хоба душу з Парагича візьмуть. Так з Парагичем. А ось польського осадника в Лосятині, Романовського покарали лише 20 зол. гривни. Кари він не заплатив, хоч поля в нього кільканадцять десятин землі. Отака це мірка для одних і для других.

БРАТНЯ ДОПОМОГА!

Марево голоду виповзло зі своїх камінних нор та простелилося по галицькій і волинській волости. Сумом і горем окуталася наша рідна земля. Загроза смерти повисла над українським селом!

Звідки ждати їм помочі та порятунку?

Від братів з над Дніпра — з країни горя і муки за послідних 10 літ прислано 16 вагонів збіжжа на поміч голодуючим на західних землях! Вони віддали собі послідний кусник хліба та післали його на ратовання своїх братів!

А що зробили ми, американська іміграція?

Чи цей геройський примір і почуття національного обовязку наших братів не пригадає нам, що і ми сини тогож народу, що і на нас лежить обовязок помочі нашим нещасним братам?

Українські Громадяни!

Не допустім до цего, щоби на наші голови спало проклятте наших загибаючих братів і сестер!

Переведіть негайно збірку в вашій громаді на допомогу голодуючого села, а коли потрібно, скличте народне віче!

По всі інформації звертайтеся негайно до:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

БЕЗПЛАТНА ОПЕРОВА ШКОЛА.

У второк, 18. с. м., між 2 і 5 годиною пополудні та 8 і 9.30 вечір буде в Тави Гол при 123 Вест 43-ій улиці проба голосів осіб, мущин і женщин, котрі хотять учитись оперового співу. Наука безплатна. Кождий може прийти на пробу голосу.

Приняті кандидатки або кандидати вчити-муться в Американському Інституті Оперової Штуки, яку заложив Макс Рабінов.

КРИЗА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПРАЦЬОВНИКІВ.

Повоєнні умовини життя, як відомо, причинились до незвичайного обниження вартости інтелектуальної праці. В Австрії професор університету заробляє 200—300 передвоєнних корон. За приватні лекції платять по 1 короні. На Угорщині проф унів. дістає 110—135 передвоєн. корон місячної платні. Так само в Румунії; ще гірше в Росії. В Берліні 20 проц. студентів працює в день на фабриках, а вчиться в ночі; третина працює в банках та конторах і заробляє на прожиток лекціями. У Німеччині забагато лікарів, у Франції інжинірів, у Галичині — адвокатів. У Голяндії щорічно 1000 інтелігентних професій забагато. У Швайцарії 3.500 інтелігентів з вищою освітою записано як безробітних. Крім цих фактів, згадаймо високу ціну книжок, труднощі купування чужинних з вищою валютою, неможливість виміни, а часто й пересилки (як напр. з С. Р. С. Р.), перепони в подорожах і особистім листуванні інтеліґентів ріжних країн, обниження стипендій та субсідій і т. д. і т. д.

ЯК КОМУНІСТИ ОПІКУЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКИМИ СИРОТАМИ, ЩО ПОЛИШИЛИСЯ ПО РОЗСТРІЛЯНИХ ТА З ГОЛОДУ ПОМЕРШИХ БАТЬКАХ.

В Таганрозі прокуратура арештувала завідуючу дитячим захистом якусь Гольдман та лікаря Слюсаренка, які перепродали малолітних дівчаток в одеські доми розпусти. Страшний злочин цілком випадково виявив пограничний морський катер (більший паровий човен), який біля Одеси захопив турецьку фелюгу (великий човен, в якім Турки їздять ловити рибу), де були три дівчинки, що вже були перепродані власницею одеського дому розпусти в Туреччину.

АРЕШТУВАЛИ ЧАРІВНИКА.

Франсис Валкорт, Француз з Рімуски в Квібеку зістав увязнений за чародійство. Коли його увязнено, знайдено в його хаті ріжні цікаві річи, як кліщі до винимання зубів, ріжні пігулки його виробу, релігійні книжочки, нотатки з іменами, попівську ризу з хрестом до гори ногами, епископську мітру й инші річи. Він удавав, перед людьми чарівника і приписував собі магічну силу. Він запевняв людий, що при помочі своєї чародійської сили зможе звільнити від військової служби під час війни, за що одержував гроші від легковірних. Він запевняв людий, що знає про укритий скарб на дні ріки і при помочи злих духів дістане цей скарб на верх. Над рікою поставив собі олтар, а біля него піч, в якій о півночі палив огонь. Перед престолом танцював, а опісля кидав у піч бенгальські вогні, щоб налякати присутних людий. В суді знайдено його винуватим писання письм з погрозою до попів і других переступів закона. Вирок западе пізніще.

ГРАБУЮТЬ ВІЙСЬКОВЕ МАЙНО.

В ночі біля 3-ої години невідомі бандити напали на канцелярію військових електротехнічних варстатів у Люблині, стерроризували сторожа револьверами, розбили касу й забрали всі гроші. Цікаво, що, згідно з донесеннями польських газет, справники нападу забрали ще й рахункові акти. На віщо бандитам рахункових актів? Чи не залежало комусь на тім, щоби ці акти загинули?!

НАЄМ ДЕРЖАВНОГО МОНОПОЛЮ ЧУЖИНЦЯМ.

Анґл. бюро Райтера повідомляє, що міжнародне сірникове товариство винаймило у Польщі на 20 літ сірчаний монопль. Згадане т-во обовязалось дати Польщі позичку в сумі 6 міліонів долярів на 7% і згодилось зголощувати до скарбової палати щорічно 5 міл. золотих. Надвишка доходів має бути порівно розділювана поміж державний скарб і товариство.

РІЛЬНИЧИЙ СТРАЙК.

В Виленськім воєвідстві вибух рільничий страйк 200.000 робітників. Страйк має характер льокальний.

Московський уряд гандлює заграницею українським углем і пшеницею.

ПАРИЖ, 16. серпня. — З Лондону повідомляють, що англійське правительство викрило тайні заходи московського большевицького уряду, щоби довести до углевого страйку в Анґлії, а одночасно використати нагоду і продавати в Західній Европі уголь з України.

Англійський міністер закордонних справ Чемберлен, як кажуть, дістав у свої руки тайні депеші, які з Москви вислано до большевицького амбасадора Крассина в Парижі, і які він висилав до Москви, а з яких власне викрито сю змову.

Про се довідались теж і провідники англійської Партії Праці і називають большевицькі пляни „зрадою робітництва".

Та большевики не вспіли зробити бизнесу з углем з України, так тепер пробують ще щастя з українською пшеницею. Сюди приїхав представник комісаріяту закордонної торговлі з Москви Ґомберг і старається найти купців на українську пшеницю. Він запевнює, що пшениця гарно зародила сього літа на Україні та що тепер дуже красний збір і тому російський уряд мати-ме сеї осени великі засоби пшениці на вивіз заграницю. Се, каже він, може принести російському урядови великі гроші, одначе що воно потребує їх негайно, то готове продати пшеницю по дуже дешевих цінах.

ХОТЯТЬ СКИНУТИ ПРЕМІЄРА ПЕНЛЕВЕ.

ПАРИЖ, 16. серпня. — Соціялістичні посли заповідають, що повалять правительство Поля Пенлеве.

Головним приводом невдоволення є війна Франції в Африці й Азії.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ І ПІВДЕННА АМЕРИКА.

ПАРИЖ, 16. серпня. — Тутешня півурядова газета Там пише, що відносини між Злученими Державами і републиками Південної Америки погіршаються.

Газета каже, що вони що раз більше виступають проти вмішування Злучених Держав у їх взаємини.

БОЛДВИН ІМОВІРНО БУДЕ В ЖЕНЕВІ.

ПАРИЖ, 16. серпня. — Британський премієр Болдвин переїхав сюди нині до Е-ле-Бен на лічення.

Се близько Швайцарії, отже він мати-ме змогу на другий місяць скочити відтам до Женеви на сесію Збору Ліґи Народів. Сподіваються, що він туди поїде бодай на кілька днів, тим паче, що і французький премієр Пенлеве заповів, що вийде до Женеви зі своєю делеґацією.

УСПІХИ ФРАНЦУЗІВ В МАРОКУ.

ПАРИЖ, 16. серпня. — У второк вертається сюди з Марока маршал Петен. Він предложить правительству звідомлення про тамошнє воєнне становище.

Всі вісти з Марока сповіщають про дальші побіди Французів над Ріфами.

Тепер французьке військо разом з еспанським старається окружити Ріфів. Їх становище, як кажуть, вже тепер доволі скрутне і Французи мають виглядам на повну перемогу над Ріфами.

ЖЕНЩИНИ І ФАРМИ.

ЛОНДОН, 16. серпня. — Бувша посолка до парляменту пані Марґарета Винтринґен сказала тут нині в прилюдній промові, що в Анґлії упадає хліборобство головно з причини, що женщини не хотять жити і працювати на фармах як се було в старовину.

Вона каже, що досі хліборобська наука займалася головно фаховим просвіченням мущин фармерів, а зовсім не дбала про женщин. А міжтим женщини як працювали колись на фармах, носячи воду і сидячи в кухні або працюючи у стайні біля худоби, так і досі працюють. І се їх зненохочує до фармерства й тому вони кидають село і втікають до міста.

Пані Винтринґен каже, що вона тепер хоче дати почин для хліборобської просвіти женщин і тим їх заохотити вертатися на фарми.

НОВІ КАРИ СОВЕТСЬКОЇ ВЛАДИ.

МОСКВА, 16. серпня. — Советський „совнарком" видав новий декрет про заборону збирання політичних та економічних інформацій, які є урядовою тайною, для вжитку правительств чужих держав або для контр-революційних організацій.

За зломання сього декрету назначено кару 3-літньої тюрми, а навіть смертну кару, коли б вияви таких інформацій принесла шкоду советській владі.

Кажуть, що советській владі головно ходить не допустити до агітації закордоном проти концесій советського уряду, які він видає з економічних і фінансових потреб.

ОРЛИ НА ЛІТАКУ.

ВІДЕНЬ, 16. серпня. — Румунський король Фердинанд прислав до тутешнього зоольоґічного города в Шенбрун два орли. Їх перевезено на літаку.

Кажуть, що золотисті птахи підчас свого новітнього лету дуже зголодніли.

ЧЕКА.

ПАРИЖ, 16. серпня. — З Москви повідомляють, що большевицька влада іменувала головою Чеки (тайної поліції) Петерса.

Давніще головою її був Дзержинський, але від якогось часу він займається економічними справами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока число [illegible]	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НОВА ЖОРСТОКІСТЬ ПОЛЬЩІ

Широкого, але непохлібного розголосу в світі наробила собі за послідні тижні польська держава. Притокою до розголосу було прогнання з Польщі німецьких горожан.

Справа ся має свої жерела в економічній боротьбі межи Польщею а Німеччиною. На основі договору з Польщею, яким аліянти примусили Німеччину зречися найбогатшої частини промислового Шлеску, Польща мала право вивозити до Німеччини пів міліона тон вугля в місяць. Польське право до вивозу скінчилося дня 15. червня сього року. Польща заздалегідь поробила заходи для відновлення економічного договору, але Німеччина виразно заявила, що вона вже вугля від Польщі брати не буде. Польща фабрик має мало, а й ті, що там існують, не йдуть через брак капіталу й польську господарку, і тому Польщі прийшлося замкнути вуглеві копальні. Щоби пімститися за се на Німеччині, Польща зараз піднесла мито на німецькі товари. Почалася мирна, але завзята економічна боротьба межи Польщею а Німеччиною.

Боротьба з першу виглядала на таку, яку можна легко загладити, яка може легко покінчитися взаїмним порозуміннєм. Основою такого порозуміння булоби взаїмне запотребовання одною державою виробів другої. Польща сама потребує фабричних виробів Німеччини, а Німеччина потребує рільничих продуктів з Польщі. Навіть Шлеск у такому положенню, що за своє вугля він все ще брав фабрикати не з Польщі, а з Німеччини. Серед таких обставин можи легко прийти до економічного порозуміння навіть серед найгірших ворогів.

Та таке порозуміння мусілоби бути компромісом, себто взаїмним уступством одного противника другому, а Польща в своїм нахабстві ніяких уступств робити не може. Почуттє слабости не дозваляє її робити уступств навіть тоді, коли вона з такого уступства може більше скористати, як її противник. Для її вразливого почуття слабости кожде уступство виглядає на доказ слабости, проти котрого вона так завзято, так просто божевільно бореться. Одиниця чи держава, що почуваеться слабою, скорше поповнить жорстокість як уступить противникови хочби в найслушнійшому домаганню. Слаба людина чи суспільність у видовищи мук противника шукає доказу сили, насолоди почуття сили, почуття знищеного безсильства.

З польського почуття слабости зродилася в Польщі думка докучити Німцям. Вжила вона для цього права, наданого її аліянтами над Шлеском. Польща приказала всім Німцям, які лишилися на території, захопленій Польщею, приняти польське горожаньство, а відтак приказала всім, що сього не зробили, виноситися з польських границь. Трийцять тисяч прогнанців перебралося через німецько-польську границю, серед тяжких умов. Збиті в табори, вони жили в голоді й нужді.

Зарадувалося польське серце на вид сих мук. Польська душа насолоджувалася в оповіданнях про сі муки, находячи в них докази своєї сили та висшости над Німцями. Думала Польща, що й цілий світ, а що найменче цілий аліянтський світ, буде радуватися польською радостю. Прецінь, викинення Німців з Польщі було законним; то чи не можна сподіватися від світу, що світ приплесне правному поступкови Поляків?

Але Польща скоро переконалася, що правність правностю, а світ не дивиться на справу через адвокатські очи та не розбирає, чи сє правне, чи безправне. Світ махнув рукою на правничі штучки, а в польськім поступку добачив яскравий доказ дикої жорстокости. Не зменчує сього осуду світа ні думка про законність польської жорстокости. Звірскість остає звірськостю, хочби навіть звір мав для своєї звірскости якісь правні основи. Світ бачить у польськім поступку военну безпардонність у мирові часи. Навіть Америка, що має велику слабість до Польщі, як до своєї дитини, виразно через голоси ґазет сказала польському міністрови заграничних справ Скшинському, щоби він покидав чим скорше проповідувати в Америці любов до слабого польського народа, та щоби він чим скорше звернувся з такою самою проповіддю до самих таки Поляків. Шлеська афера відбилася відгомоном у далекій Америці тим, що вона зовсім несподівано покоробила гладонькі заходи масенького польського дипльомата.

Можливо, що афера з часом скінчиться таки новою загодою межи Польщею а Німеччиною. За кілька місяців може прийти до тої угоди, яка могла станути кілька місяців тому назад. Та не буде се така сама угода. Угода подиктує нову лінію польсько-німецьких відносин, і світ, прочитавши про неї, відложить шлеську аферу як память про щось прикрого, що треба скоро забути. Однак справа не забудеться. У Німеччині лишиться на все трийцять тисяч Німців, викинених з краю, в котрім вони вродилися, виросли і котрий вони вважали за свою батьківщину. Вони Шлеська не забудуть, як не забудуть своєї матери, і колись світ знова нагадає шлеську аферу, коли в тяжку годину для Польщі шлеські Німці скажуть Польщі своє болюче слово, не словом, а ділом.

НАЦІОНАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКА ПОЛІТИКА.

(Надіслана стаття).

Наш романтичний характер як нації, клясичне виховання нашої інтеліґенції спричинює се, що господарські питання уважаються у нас чимсь занадто прозаїчним, щоби ними як слід заниматися. Як примір може послужити цей знаменний факт, що всі студентські реферати, які відбуваються в ріжних організаціях 99% це реферати які не мають нічого спільного з господарством. Серед таких обставин тяжко виховати такий провід нації, який мігби з успіхом кермувати державним життям. Сегодня ми свідками, як молоді держави борються о своє істнованнє і мимо їх незалежности грозить їм господарська руїна. Не хочу згадувати про господарську політику наших бувших урядів, бо вона ясно вказала нам нащ господарський розум!

З цего виходить ясно, що мусить прийти певна зміна, що побіч знаної нашої культурно-просвітної праці мусить прийти праця на полі господарськім. Студіюючи на американськім університеті та працюючи в американських господарських інституціях я прийшов до переконання, що американська іміґрація повинна звернути увагу краю на ту небезпеку, яка грозить нам через занедбаннє господарських питань. Користаючи з нагоди, я виголосив минулої зими ряд викладів на господарські теми в філаделфійській Січи. Слухачі зацікавилися сею справою, та скликано було окремий господарський вечер, на якому ми дискутували справи як американська іміґрація моглаб помогти при господарській відбудові української держави. Ми прийшли до переконання, що про цю справу повинні заговорити всі наші часописи, всі визначні громадяни, які занимаються господарським життєм, та весь український загал. Щоби дати до цього почин, збори рішили зібрати суму $300 та призначити її як нагороду за працю з обсягу народного господарства.

Я зачав переписку з нашим економістом проф. Шимоновичем, в якій підніс я справу видання окремого господарського часопису Український Економіст. Загально українські господарські та наукові інституції приняли цю вістку з одушевленням, та звернулися з проханнем, щоби справи цеї не засипляти але чимскорше пустити в життє. Так писало Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Львові, Літ. Науковий Вістник та прочі господарські інституції. Я старався, щоби по можности одержати конкретні дати, якої суми булоб потрібно на виданнє такого часопису і це згадані краєві товариства мені надіслали.

Щоби познакомити ширший загал про те, як дивляться на цю справу наші найбільші господарські інституції, я позволю собі передрукувати лист Сільського Господаря.

„Високоповажаний Пане Доктор Добродію:

В звязку з цінним Вашим листом з 23. марта с. р., переславним Вами Вп. проф. Шимоновичови, яким обговорюєте справу матеріяльного попертя українським Громадянством Америки господарських видавництв економічних установ, позволяємо собі переслати на Ваші руки під ласкаву увагу інтересуючихся долею Українців-Галичан тамошніх наших громадян отсю нашу пропозицію і горяче наше прохання, а саме:

Від ряду літ, т. є. від часу розвалу Австрії, в крайно невідрадно матеріяльнім положенню находиться головна хліборобська орґанізація українського рільничого населення Галичини, якою є Краєве Товариство Господарське „Сільський Господар" у Львові, яке в літах передвоєнних необчислені заслуги віддавало загалови українського рільничого населення краю в ріжнородних областях господарського його життя. Своєю орґанізаційною сіттю обіймоло найдальші й найтемнійщі закутини нашої Батьківщини і користуючися значною допомогою, з великими успіхами сповняло свої широкі статутові завдання, як це виказують його щорічні друковані звіти. — Своєю многосторонною й інтензивною працею, веденою під світлим проводом найбільшого економічного діяча нашої Батьківщини, яким був бл. п. Др. Евген Олесницький, здобуло собі наше Товариство значний вплив на центральне і краєве правительство за часів бувшої Австрія і завдяки цьому було воно в можности успішно обороняти та заступати перед владою хліборобські інтереси рільничого населення краю.

З розвалом Австрії утратило наше Товариство державну допомогу і з браку матеріяльних засобів приневолене було припинити свою давнійшу многосторонну господарсько-освітну працю, зміряючу до двигнення рільної культури серед сільського хліборобського населення і получену в нормальних роках з великанськими грошевими коштами, а обмежилося до орґанізації самопомочі шляхом співпраці з кооперативними нашими установами та до оборони і заступництва потреб загалу українського рільничого населення перед владою. Кооперативна орґанізаційна праця нашого Товариства на протязі останніх 4-ох років дала в результаті прегарні висліди і через скооперативання своїх Кружків в більшости українських громад Східної Галичини витворило наше Товариство при допомозі своїх філій та других центральних кооперативних наших установ справну **самообслугу.**

На місце давних посередників-спекулянтів, якими з правила були чужинці, обслугуючі потреби нашого народу за ціну великих зисків і лихви, повстало около 2.000 кооператив сільських, звязаних в повітові союзи, — доставляючі їм потрібні артикули личної та річевої консумції. Попри торговельні свої аґенди мають місцеві кооперативні установи, а де їх ще нема, то давні Кружки „Сільського Господаря" вести під проводом, контролею та допомогою нашого Товариства (філій) господарсько-осьвітну працю в хосен місцевого рільничого населення. Кошти цеї праці на місцях покривають з власних прибутків кооперативи, натомісць на оплату коштів діяльности Головної Управи і Філій Товариства ніяких фондів немає. Над домаганнями Товариства о державну допомогу на ціли відбудови зруйнованого военним лихоліттям рільництва і двигнення рільної культури серед українського рільничого населення західних українських земель, правительство Польщі переходить до порядку і на державну поміч Товариство числити не може.

Розпочата орґанізація самопомочи, яку змагає Товариство „Сільський Господар" витворити на ціли своїх статутових завдань дорогою кооперації, з уваги на зруйноване господарське життя Східної Галичини війною та елементарні нещастя минулих років, які викликали в цім році голод, може запевнити Товариству матеріяльну поміч доперва в далекій будучині.

З браку фондів не є в силі ні Головна Управа ні Філії „Сільського Господаря" вести якої-небудь діяльности, а в слід за цим не проявляють ніякої господарсько-освітної праці кооперативи на місцях позбавлені морального і матеріяльного проводу з центра, т. є. „Сільського Господаря," мимо цього, що при відповідних директивах і проводі згори — моглиби вони розпоряджати на ціли господарсько-освітні бодай цими мізерними прибутками, які приносить торговля споживними і господарськими артикулами.

Шляхи, якими має слідкувати статутова діяльність нашої організації, унагляднені є в долученім уставі, головно в § 3. Кромі цього уставу пересилаємо рівночасно Вп. Панови Докторови інші матеріяли, ілюструючі працю „Сільського Господаря" в роках передвоєнних і в часі війни, як звіти, обіжники, комунікати і кілька чисел нашого фахового орґану. Друкованих річних звідомлень за останні роки — Товариство по причині великих коштів друку не має. На бажання інтересованих українських кругів Америки можемо додатково зладити основний перегляд праці нашої орґанізації за останні 4 роки і переслати його на руки Вп. Пана Доктора.

Вічливо просимо Вас, Вп. Пане Доктор, ласкаво заінтересувати відносні круги та орґанізації Америки, в яких ґуртується українське Громадянство, справою матеріяльної допомоги Товариству „Сільський Господар" на ріжнородні статутові його ціли взагалі, а з окрема на видання власного фахового орґану і господарських популярних книжочок для ужитку сільського населення та використання власних обектів, якими розпоряджає „Сільський Господар" і Товариство „Просвіта" на ціли заложення господарських нищих шкіл в яких образувалабися селянська молодь.

Уважаючи фаховий орґан необхідним при правильнім веденню господарсько-освітної діяльности, Виділ Головної Ради нашого Товариства по розваженню докладнім віднови видавання свого орґану на засіданню дня 29. мая с. р. рішив піднятися видавання фахового орґану в роді місячного економічного журналу, присвяченого усім областям економічного нашого життя, як щоб одержав на цю ціль на перший рік бодай 1.000—1.200 долярів. В другім році маємо вже надію видавати цей журнал у власних силах, а по крайній мірі при евентуальній незначній вже допомозі українського Громадянства Америки. Наклад журналу в першім році виносивби від 3500—4000 примірників, з чого по 500 примірників кождого числа готові ми правильно висилати безінтересовно для тих жертводавців, які будуть нам допомагати у виданню цього журналу.

Допомогу на видавання економічного орґану належалоб надіслати згори в цілости, а по крайній мірі в висоті ¾ згори, а решту на протязі півроку. Фонд цей бувби ульокований в однім з наших львівських банків і не мігби бути ужитий на ніякі инші потреби. Решту коштів видавання економічного журналу поза цею допомогою покриватиме „Сільський Господар" з власних прибутків.

Кромі фахового орґану бажалоб наше Товариство видати тепер бодай тоті найважніщі господарські підручники і книжки, за якими тепер рільники допитуються, а які Товариство має готові до друку.

Що до використання на господарсько-освітні ціли набутих обектів, як „Сільського Господаря" так і „Просвіти," до яких належать: посілість Т-ва „Просвіти" в Милованню і в Угерцях винявських, маєток „Сільського Господаря" в Коршові коло Коломиї, як також маєток окремої фундації ім. бл. п. о. Йосифа Фолиса в Скнилові коло Львова і в Закомарю коло Золочева, то справа представляєтся так:

Поодинокі части вичислених маєтків, положених в ріжних частях краю, самі собою не приносять стільки доходів, якіб бодай в части вистарчали на оплату коштів ведення при сих маєтностях господарських шкіл нищого типу чи то довше або коротще тревaючих господарських курсів, не говорячи вже про значні одноразові вкладки на будову нових чи перебудову на цю ціль старих будинків, на справлення шкільного інвентаря, бібліотеки та наукових середників, на загосподарування і т. п. Ту бодай в перших початках треба постійної допомоги на оплату учительських сил, якіб мали вести ці наукові заведення.

В випадку колиб українське Громадянство Америки могло прийти в цьому ділі „Українському Господареві" зі своєю допомогою, то „Сільський Господар" готов піднятися використання призначених на господарські школи обектів обох цих Товариств і маєтку Скнилівської фундації ім. Йосифа Фолиса. — По запевненню на цю ціль американської допомоги готові ми є надіслати подрібний плян ужиття згаданих обектів на господарсько-освітні ціли, то є нищі жіночі і мужеські господарські школи, на курси, виклади, на продукцію насіння пашних ростин, городовини, овочевих деревець і т. инше.

Просимо ласкаво взяти під розвагу і цю конечну господарську потребу загалу українського населення краю і в сім напрямі подати нашому Товариству свою помічну руку."

До цього листа був долучений слідуючий кошторис часопису:

Кошторис

часопису на 1 аркуш 16 сторінок з окладинкою від Ставропіґії. Формат журналу „Сільський Світ" (7X11кв.).

1. Склад 16 стор.	160 зл.
2. Друк 16 стор. 1000 прим.	35 „
3. Папір білий 63/100	17 „
4. Окладинка, склад 4 стор.	60 „
5. Друк (кольор.) 4 стор.	16 „
6. Папір на 1000 прим.	7 „
Разом:	295 зл.
(З цього окладинка 83 зл.)	
Редактор:	200 зл.
Коректа і інші дрібні видатки на редакцію	20 „
Разом:	515 зл.

вбо 100 дол. амер.

Додаткавих ½ аркуша 8 стр. має коштувати 115 зл. — **Ці видатки малаби покрити Америка.**

Видатки „Сільського Господаря": помешкання, адміністрація з експедицією і кошт примірників понад першу тисячку.

В міру зросту передплати та анонсів може збільшуватись розмір часопису та буде платитися за статті співробітникам."

Я сподіюся, що українське громадянство в Америці зверне пильну увагу на сю пильну справу.

Др. В. Галан.

ДОЛЯ ТИХ, ЩО ПОВЕРТАЮТЬ НА БАТЬКІВЩИНУ.

Бюлетень обєднання українських еміґрантських орґанізацій в Каліші (Польща) та його околицях, ч. 8, з 1. липня 1925 р., пише:

Тижнів кілька тому прибув в наше місто із совдепського раю лікар Поляк, якого виміняно польським урядом за комуністів.

Він просидів 22 місяці в тій самій вязниці, в якій прикінчив життя Борис Савінков.

Ось що оповідає пан лікар про долю тих, що повертаються до дому.

Після розгрому армії Вранґеля еміґрував до Сербії козачих військ військовий старшина (підполковник) Р-ів, залишивши в м. К-рі дружину і 5 дітей. Довго не знав він про долю родини й не отримував жадних вістей з дому. Не писав і сам, бо боявся наражати своїх на небезпеку. Зрештою відважився, а згодом одержав і відповідь, що ще живуть, але сильно бідують, бож немає кому заробляти на хліб.

Після кількох листів запитує п. Р-ів родину, чи не міг би він повернути до дому, щоб допомогти семі.

Відповіла дружина, що буцім то й можна, бож „Совіти“ оголосили широку амнестію, і тим, що повертають зза кордону, поки не чинять жадного лиха.

Після цього починив п. Р-ів певні кроки, в наслідок чого одержав „всепрощаючу грамоту“ й поїхав до дому.

По приїзді зголосився до відповідного комісара (б. воїнський начальник), де його взяли на учот, видавши відповідного папірця, і відпустили. Два місяці пробув п. Р-ів у дома, і ніхто його дійсно не зачіпав, але роботи, як не шукав, всеж так і не знайшов.

На самому початку третього місяця нагрянула до нього „чрезвичайка“, зробила строжайший обшук і, хоч абсолютно нічого не знайшла, щоб давало привід до чогось причіпитися, — всеж заарештувала його і вивезла аж до Москви, де й посадила до згаданої вгорі вязниці. Через деякий час відбувся над п. Р-вим суд, який і засудив його на кару смерти за те, що... нібито п. Р-ів у 1905 році на чолі якоїсь військової частини, робив... жидівські погроми. Прислужився засудові якийсь жидок (підставне лице), який про те все свідчив. Як не виправдувався п. Р-ів, нічого не помогло: його було в числі инших 77 чоловік розстріляно й загорнено в загальній могилі недалеко проїзжої дороги.

В той же день, внедовзі по скінченню процедури розстрілу, їхав повз те місце селянин. Коли бачить, зі свіжо насипаної могили продерлась і рухається людська рука.

Зупинив дядько коня, зліз з воза, підійшов до могили, перехрестився, зачав розгортати землю й хутко видобув з могили живу людину, всю закрівавлену. Забрав її на воза і зробив те, що міг; відвіз і здав до шпиталю. Людина та була той самий п. Р-ів, який не був забитий, лишень тяжко ранений і стратив притомність, коли його загрібали в могилі, а потім, прийшовши до памяти і захлискуючись в калюжі людської, своєї й чужої крови став битися в могилі, аж поки якось не продерлась на поверх землі рука, яку, на щастя, побачив проїзжий селянин.

Пройшло 4 місяці. П. Р-ів ще лежав в шпитали з незагоїними ранами, коли його знов тягнуть до суду. Знов зачинається та сама процедура, знов той же жидок-свідок, знов жадні доводи не приймаються під увагу і знов... кара смерти. Тоді пише п. Р-ів прохання до ВЦІКУ, в якому повторює те, що виклав перед останнім складом суду, а саме: що він ніколи, нігде й ніяких жидівських погромів не робив; що за те, що він був білоґвардійцем — був амнестований, в знак чого одержав охоронну грамоту; що після повернення зза кордону жадною політикою не займався; при обшукові у нього жадного клаптика будь-якого паперу чи чого иншого компромітуючого не знайдено, та, зрештою, коли на думку суду він і завинив чим перед комуною то за це вже був розстріляний і в могилі закопаний. Колиж після цього сам Бог вернув його знову з небуття в цей світ, то він Р-ів не міг ще зробити будь-якої провини взагалі, а проти комуни зокрема й особливо, бо лежав увесь цей час нерухомо в шпитали та ще й під певним найпильнійшим доглядом відповідних поліційних чинників. На закінчення просив помилувати його.

І, уявіть собі, ВЦІК таки... „помилував“, замінивши кару смерти десятю роками тяжкої вязниці.

В листі з Варшави п. Коршнівський пише: „Тут цілий ряд наших еміґрантів одержав листи, в яких попереджається про те, щоб вони припинили переписку й щоб не думали повертатися на Україну“.

З ТОБОЮ.

Щож тобі сказати?...
Хиба тілько тоє,
Що у серцю моїм
Всегда ми обоє.

З тобою у серцю
Я спати лягаю,
З тобою у серцю
Очи отвираю.

З тобою я, серце,
Не треба шукати...
З тобою на віки
Хочу проживати.

З тобою у серцю
Буду проживати,
З тобою у серцю
Буду умирати.

Шамокін, Па., 12. серпня 1925.

Анна Хомяк.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА“.

Ольга Кобилянська.

УКРАЇНСЬКА ВДАЧА.

(Уривок з повісти „Царівна“).

Тепер застановлялась я знов над тим, що є люде такі, як нації. Властиво, що характери поодиноких людей є анальоґічні характерам поодиноких націй. Не правда?

Так приміром є характери, по котрих можна зпевністю надіятися, що сповнять цей або той учинок, сповнять щось неожидано великого, сильного. Є переняті якоюсь красою, що зостається завсіди і в ріжних випадках свіжою і є свобідна від усіх буденних додатків. Такі є й нації.

А противно — є знов натури, одарені богато, але напоєні наскрізь смутком. Змагають до всього, але не здобувають нічого. Їх істота перенята наклоном до терпіння і туги, мов ростина до соняшного тепла.

Я власне думала, що ненавиджу цей тон вічної туги, так як ненавиджу одностайний тужливо хорий усміх на блідому лиці нашого народу. З самого жалю за минувшиною ми вже ослабли, а жалібна мельодія, що дзвенить у нашій души, і котру ми так добре розуміємо, заколисала всі наші сили до немочі. Чи не так? Ах, це правда, я також донька українського народу!

І чи ви вірите у відродженнє таких характерів або народів? — Вони потребують, щоб хтось посторонній їх рушив! В тім і лихо, що вони не мають в собі того імпульсу, що мусять тих „порушень“ дізнавати аж від других. Я думаю, що так успособлені єства не мають жадної будучности. Вони подобають на арфи еольські, що грають лиш тоді, коли вітер порушить їх струни, а й тоді грають сумно. Над цим я не думаю саме тепер перший раз. Над цим думаю я частійше і звичайно настроюють мене такі гадки сумно!

*

Я не люблю народу, значить ту грубу, необтесану, хоч і добродушну, незіпсовану ще масу, котрої не зрозуміє цілковито тонче думаючий ум. Не люблю, бо серед тієї темної товпи чоловік освічений із своїми думками стоїть сам мов палець.

*

Ми така низько думаюча маса, що не вміє одушевлятися. Чи я не казала вже раз цього? Сотворити щось таке, що тривалоби! Та маса з самого ожидання і невільничої податливости запала в нидіння. Чому в нас так мало гордости і відпорної сили, так мало наклону до величчя, так мало поривів до могучости? Чому, чому воно так?

Я засуджую тих, що можуть більше зробити, як дбати про буденні цілі, або що служать лиш партіям. Чому не служити в спосіб гарний своїй вітчині, або хоч свому талантови? Але ми — ні! Ми горді, ми наймити з природи і вміємо лиш жалітися! Ненавиджу тих, що лиш проливають сльози, як і тих, що не мають в собі тепла!

ВИКРИТТЯ ВЕЛИКОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Слідство в справі комуністів, нійманих підчас стрілянини на вулицях Варшави, допровадили до викриття великої комуністичної орґанізації.

ПАМЯТИ ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА.

Прощальне слово п. Володимира Целевича над могилою бл. п. д-ра Михайла Короля.

Quem sui flentes gemuere cives, hic diu vixit. — „На чиїй могилі плачуть громадяне, той довго жив". Отся хвилина велить нам сумніватися у правдивости думки римського фільософа.

Сумна вістка про смерть бл. п. Михайла розійшлася в найширших кругах українського громадянства. Правдивий жаль, глибокий жаль огорнув серця всіх, що Його знали, а огорнув він їх не лишень для того, що нам приходиться попрощати людину, яка такі великі заслуги положила для нашого народу, але й тому, що ми втратили Мужа, котрий так много ще міг зробити. Покійний належав до ряду тих людей, які ніколи надто довго не можуть жити для добра громадянства і яких смерть, без огляду на те, коли наступить, є завжди важкою втратою, якої не можна заступити.

Двояка є вартість життя людини: внутрішна і зовнішна. Внутрішна вартість, це ті чесноти, якими визначається людина, зовнішна — це заслуги, які має одиниця супроти громадянства. У покійника ті дві прикмети сполучались в одну гармонійну цілість і взаїмно себе доповнювали. Покійник був мужем великих чеснот а перш за все сильного характеру. Як громадянин, Він трудився невтомно ціле своє життя, щоби краще велося українському народови, з якого вийшов.

Великі здібности, якими визначався Покійник і Його сильна воля й орґанізаційний талант дозволили Йому довершити в життю великих діл. Прощаючися з тлінними останками Покійника, згадаю про політичну Його діяльність і наведу кілька подробиць з Його життя.

Покійний Михайло Король походив зі священичої родини. В академічній ґімназії учив Його великий діяч і політик Юліян Романчук. Коли покінчив з відзначенням середні й вищі школи, посвятився адвокатурі. В 1889 р. вибрано Його послом до галицького сойму. Як посол до сойму, а потім до парляменту, визначався Він великою красноріччивістю і всестороннім знанням. В соймі і в парляменті боровся Він за поліпшення долі свого народу, а Його промови звертали увагу чужинців.

В 1894 р. в часі виборів до сойму прикликав Його до себе австрійський намісник гр. Бадені і заявив, що він видав старостам доручення, попирати його кандидатуру. В заміну жадав з його сторони зобовязання підпирати його політику. Покійник відповів намісникові коротко: „Я мандат можу приняти тільки з рук мого народу". І не вийшов тоді Покійник послом. Ґраф Бадені хвилево поборов Його, але вже в слідуючій каденції виходить знову послом до сойму а відтак до парляменту.

Покійник належав довший час до старо-руської партії. Однак ці його переконання не мали нічого спільного з політичним і національним русофільством, а радше були виявом любови до обрядовщини і до традиції. Тоді, коли тзв. старо-руська партія перемінилася в русофільську, зриває з нею і переходить явно, отверто й щиро в український табор.

За свою щиру працю для народу, за це, що боровся невтомно за народні права і виступав проти всіх зловживань, перейшов Він тернисту дорогу.

В часі ери Баденього виточено Йому процес перед карним судом за виборчу аґітацію. Підчас світової війни австрійська влада конфінувала Його. Польська влада арештувала Його як повітового комісара Жовківщини.

Тяжка і невсипуща праця а також терпіння, які Він, борець за народні права переходив, підкосили Його здоровля і загнали передчасно в силі віку в могилу.

Пращаю Твої тлінні останки від імени Українського Національно-демократичного Обєднання. В обличчю тяжкої втрати стоїмо пригноблені як стривожені смертю батька сироти і неспокійним оком дивимося довкруги, хто з нас успіє виповнити велику прогалину, викликану смертю великої людини, великого громадянина, знаменитого правника і оборонця українського народу. — Прощай нам, наш Батьку і Вчителю, а заразом Приятелю і Друже, і нехай Тобі буде так легкою українська земля, як тяжким є наш смуток. Вічная Тобі память!

* *

В середу, 15. липня ц. р., зібралось українське громадянство жовківського повіту віддати останню прислугу довголітньому свойому заступникові в галицькому соймі і австрійському парляменті, многозаслуженому діячеві д-ру Михайлові Королеві. Прибули делеґації селян майже з усіх сіл Жовківщини. Зі Львова приїхали делеґації українських політичних і економічних установ під проводом д-ра Степана Федака і през. Децикевича й хор. Всіх учасників похорону було зверх три тисячі.

Домовина спочила на замаєнім возі, запряженім 4 парами волів, що їх достарчили селяне з Глинська. 30 священиків взяло участь в похоронному обряді. В церкві виголосив прощальне слово о. протоігумен Філяс, а над могилою п. Володимир Целевич — від Народнього Комітету, др. Степан Федак від т-ва „Дністер" і Союза українських адвокатів і селянин Макар, господар з Туринки. Величавий похорон тривав від год. 11-ої до год. 3-ої.

НАЦІОНАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКА ПОЛІТИКА

(Надіслана стаття).

Питання господарського відродження стало сегодня могучим кличем в старому краю. З листів, які я одержав з краю від наших наукових та господарських установ, видно ясно, яку велику вагу вони привязують до питання про господарську пропаґанду серед народу і до господарських видавництв. Инакше і не може бути. Нарід, який стремить до самостійного життя, мусить набрати господарського досвіду, щоби поставити сильні підвалини під свій державний орґанізм. Ще недавно писалося у нас про це, яке завдання жде американську еміґрацію. Після моїх пережиткань за час визвольної боротьби так в Галичині як і на В. Україні а тепер тут в Америці, я прийшов до переконання, що американська іміґрація може принести неоцінену прислугу краєви, коли всею силою звертати-ме увагу краю на господарське виховання нації.

Може видатися комусь дивним, що я вічно повтаряю слово гоподарство та господарство. Воно однак оправдане, бо в нашім романтизмі і сентиментальности ми зайшли вже так далеко, що виставляємо себе на посміх і кпини чужинців та навіть цего не помічаємо. Наше народне життє повне поетів, музикантів, співаків, артистів... В краю з послідного тягнуться на видання всяких журналів, навіть „віхтів", але на господарський журнал у нас досі не було спромоги... Тут повинно зачатися завдання американської іміґрації, яка переросла вже край своїм життєвим досвідом та пішла далеко вперед.

Тому то краєві інституції приняли з таким одушевленнем вістку, що американська іміґрація зачинає заниматися справою господарського відродження. Ці українські інституції оцінюють як слід культурну вартість і майбутний досвід американської іміґрації, коли вона схоче передати їх старому краєви.

Як зачати сю працю?

Коли булоб можливо зібрати $1200.00 в рік, то за ці гроші виданоб в краю господарський журнал-місячник в 4000 примірниках. Иньшими словами, коли найдеться в Америці 500 свідомих людий, які хотілиб принумерувати цей журнал і згори зложити $3.00 пренумерати за весь рік, тоді зібраноб суму $1500, з якої $1200 пішлоб на видавання журналу а $300 призначеноб як нагороду за найкращу господарську працю.

Цих 500 пренумераторів одержалиб журнал тут або моглиб його посилати своїм знакомим в старому краю. 3500 примірників булоб розіслано до всіх читалень та господарських кружків.

За послідні роки американська іміґрація звикла до великих діл, за 200.000 дол. „мож купити всю Україну," або наставивши гетьмана одним замахом відбудувати Державу... або... або словом до таких діл, щоби Україна повстала в один день. Инакше негайно прийде „зневіра."

Тому я відзиваюся до цих, які звикли на згадану працю, бо їм тяжко буде зійти до буденного життя, хоч тут кується доля народу. Вірю однак, що на американській іміґрації найдеться 500 людий, які крім всіх иньших жертв, зложать ще й ту жертву, яка є може найконечнійша для нашого народного життя під теперішну пору. Вірю і це, що тих 500 людий, які зачнуть першу працю над господарським освідомленням народу згуртуються в одну громаду (приміром як господарська рада), та поведуть дальшу працю в напрямку господарського розвитку країни.

Всіх тих, які цікавляться цею справою та розуміють її вагу, прошу звернутися до мене а я радо дам всі інформації. Коли в скорому часі збереться 500 членів пренумераторів, тоді я вважавби вказаним вибрати Господарську Раду, яка в злуці з Сільським Господарем приступилаб до видання господарського журнала в краю. Імена всіх пренумераторів булиб видані окремим списком як члени Господарської Ради в Злучених Державах.

Справа важна, тому приступім скоро до її виконання.
илцихжб-д4

Володимир Галан,
3905 Spruce St.,
Philadelphia, Pa.

ВОДА В ПРИРОДІ.

Найцікавійше є діланнє води, яка переходить через грубі вапняні поклади. Вапно в воді особливо насиченій ґазами розпускається. Як тепер така вода під покладами вапняними найде десь щілину якою може випливати то уносить з собою якусь скількість вапна розпущеного в ній. Нова маса води робить то само і так в тягу віків твориться щораз більша щілина аж з часом заміняється в печеру. Такі печери поминаючи менші в Татрах в західній Галичині, а у східній коло Кривча, величаві находяться в полудневій Славянщині в Країні (Адельсберґ, Постойна). Сі печери розгалужені, місцями і низкі, то знов нагло розширюються мовби величаві церкви. З гори тих печер звисають якби ледові соплі і заслони дивачні виглядом т. зв. сталяктити, котрі в світлі міняються і блищать мов дороге камінне.

Натіки сі повстають з крапель води пересякаючих через стелю печери, крапля парує і зникає а вапно в воді розпущене, осідає в малих кристаликах. На тій першій верстві твориться друга і дальші, аж з часом повстане бородавка, потім сопель, вкінци з віками твориться натік сягаючий навіть до дна печери і змінюється в стовп філяр. Повстають отже стовпи а ціла печера набирає вигляду якоїсь зачарованої святині. На дні сих печер находяться часто озера чистої води, а з них виливаються струї і річки (пр. потік в печері в Постойній). Такі річки випливають часом на поверхню землі, пливуть якийсь час, аж потім нагло знов зникають в якійсь скалистій щілині, щоби дальше на ново появитись.

Вода всякаюча в горішні верстви землі, в управну землю має для рільника, огородника і лісовика найважнійше значінне, бо вода становить головну складову часть кождого живого устрою, а скількість води в зьвірятах і людях становить ¾ їх загальної ваги. Ще більше, бо около 90% води мають ростини молоді і листє, за то мало її є в сухих частях ростин і насінню.

Однак ще не досить на тім. Через зьвірячий орґанізм переходить безнастанно вода з поживою і напитками а злишну воду виділює орґанізм в виді мочу, поту, слини і т. п. Ростини похлонюють корінем особливо підчас росту велику масу води; з нею дістається також до їх нутра часть поживи в воді розпущеної. Часть тої води в ростинах полишається чи то в соках, чи як складник клітин, але значно більша її скількість парує листем в воздух. Парованне се змагається в літі і горячі дни, слабне в осени підчас холодних днів і в ночи.

Спрагнена земля має сю прикмету, що напоюєся зарівно опадами з воздуха спадаючими як і втягає воду з верств під рілею положених. З неї витягають воду ростини для своєї потреби. Чим земля є урожайнійша і пухкійша — сипнійша, тим більше води може в себе втягати і затримати. Особливо глиняста і порохнава земля похлонює дуже богато води; длятого через управу ріллі через часте і вміле роздроблюванне її плугами, боронами робимо її пухкою, а тим самим спосібною притягати більше води. В кінци через взрушуванне поверхні ріллі перериваємо дрібні каналики, якими вода підноситься з глубини до поверхні і не допускає до її парування затримуючи тим способом вохкість в ґрунті. То само осягаємо, вистелюючи землю мервою, листем, мохом, як то часто роблять огородники.

Ціла управа ріллі служить до того, щоби її зробити доступною для води і воздуха, отже нагромадити в ній вохкість і ґази а рівночасно улекшити розріст коріня і пошукуванне ними поживе. Длятого по кождій зливі, або підчас посухи порушаємо і роздроблюємо землю на поверхни, щоби зробити її спосібною до приняття води. Длятого перекопуємо глубоко мілкі піски, по яких вода спливає, щоби видістати на верха пісок зернистий, в який вода всякає. Длятого заливаємо водою на якийсь час землі порослі травами або луки, бо трави потребують богато води до росту. Вкінци стараємося усунути надмір води, яка затримується в ґрунті, бо в ній коріня ростин ділиться і не можеся розростати. Позем тих вод стоячих обнижуємо при помочи ровів і дренів.

На землях неуправних роботу сю виконують крети, миши і глисти земні, які копають канали в земли на власну потребу, але ними розходиться також вода і воздух. Кождий рільник повинен проте дбати про достаточну скількість вохкости в в справній ріли, щоби її було подостатком для поживи ростинам. Тим пояснюємо собі чому рільник тішиться дощами, щоби лише не в часі жнив, бо вони приносять для его ріллі воду в досконалім виді, яка напоює верхні верстви ґрунту, обливає і відсвіжує ростини, а надмір її спливає до верстов глубше положених або пересякає.

Як дощів нема, то обильна роса в холодні вечері і ранки, яка осідає на остуджених ростинах зі скропленої пари воздушної, достарчає рівнож ростинам певної скількости потрібної вохкости. Длятого говоримо, що збіже або инші ростини ростуть по росі.

Вода, про яку дотепер говорилисьмо, називаєся солодкою. Знаємо вже, що вона походить зі скропленої пари, яка розходиться в воздусі з вітрами. Пара повстає вправді з рік і озер, немало її видихають зьвірята і ростини, а навіть як згаряє дерево, вуголь, то й тоді творить богато пари. Є то однак другорядні жерела, головним жерелом є океан.

Океан є то величезний збірник води солоної, який займає ¾ цілої поверхні кулі земної о глубині, яка переходить часами висоту найвисших гір.

Дно морське не має тих острих верхів, які бачимо на високих горах, вода вигладжує нерівности і заповняє їх частями нанесеними ріками а головно тілами жиючих в морю зьвірят що погинули. Є то маленькі животини, які однак дуже скоро множаться і гинуть, через що достарчають так богато матеріялу, що з него творяться з часом цілі поклади вапняків, пісківців і т. п.

Як наука виказує наша земля остигає безнастанно, а в наслідок того стягаєся (корчиться), отже невні части суші западають в океан і зникають з поверхні землі, инші знов підносяться з дна океану. В сей спосіб повтали навіть найвисші гори, про що свідчать розкопи, в яких находимо сліди морського походження. Длятого слушно називають учені океан материю землі. Є він нею ще з иншої причини. Висилає він з себе безнастанно велику скількіть водної пари, яка як вже сказалисьмо дістаєсь з вітрами до найдальших закутків землі, навіть на найвисші гори. Там спадає як доще, сніг, творить ледівці, розриває найтвердші скали, а окрухи тих як також і ріняки уносить з собою в рвучих потоках, або в широких хотяй повільних ріках приносячи їх в жертві океанови, до якого сі ріки впадають. Пара, яка повстає з вод океану розносить життє по цілій суши, бо уможливляє віддиханнє, достарчає вохкости землі, напитку зьвірятам і ростинам, а також береже землю перед надмірним парованнем насичуючи воздух, який вже більше пари не всилі поміститй.

(Конець буде).